

102/3

KISWAHILI

KARATASI YA 3

FASIHI

JULAI 2018

MUDA: SAA 2½

MAAGIZO

1. Jibu maswali manne pekee.
2. Swali la kwanza ni la lazima.
3. Maswali hayo mengine matatu yachaguliwe kutoka sehemu nne zilizobaki; Riwaya, Tamthilia, Ushairi na Fasihi Simulizi.
4. Usijibu maswali mawili kutoka sehemu moja.
5. Jibu maswali yako ukitumia lugha sahihi.

SEHEMU A: Hadithi fupi- Tumbo lisiloshiba

Alifa Chokocho na Damu Kayanda

SWali la lazima

1. Ukitumia hadithi fupi ya Tumbo Lisiloshiba na Shibe Inatumaliza, jadili maudhui ya uongozi mbaya. (alama 20)

SEHEMU B: Riwaya- Kidagaa Kimemwozea -Ken Walibora

Jibu swali la 2 au la 3

2. "...aliyoyarithi toka kwa bwana wake mzungu yalikuwa mengi, hayahesabiki"
 - (a) Eleza muktadha wa maneno haya. (alama 4)
 - (b) Eleza wasifu wa anayerejelewa. (alama 4)
 - (c) Thibitisha kwa kutoa mifano **kumi na mbili** ukweli wa kauli kuwa "aliyoyarithi kutoka kwa bwana wake mzungu yalikuwa mengi hayahesabiki" (alama 12)
3. Kwa kutoa mifano mwafaka, fafania vile usemi, "kumbe kuinamako ndiko kuinukako," unavyoana na Riwaya ya Kidagaa Kimemwozea huku ukimrejelea mhusika Amani na DJ. (alama 20)

SEHEMU C: TAMTHILIA- KIGOGO

PAULINE KEA

Jibu swali la 4 au la 5

4. "udongo haubishani na mfinyanzi"
 - (a) Eleza muktadha wa maneno haya. (alama 4)
 - (b) Taja na ueleze wahusika wengine **watatu** kutoka tamthilia hii waliokuwa upande wa msemaji. (alama 6)
 - (c) Thibitisha kwa kutoa **mifano kumi** kuonyesha ukweli wa kauli kuwa udongo haubishani na mfinyanzi. (alama 10)
5. "Hawakuvunja mguu wa kitamathali..."
 - (a) Fafania muktadha wa dondoo hili. (alama 4)
 - (b) Tamko hili linamaanisha nini na ni tamathali ipi ya usemi imetumika. (alama 4)
 - (c) Taja na ueleze sifa **sita** za anayelengwa katika tamko hili. (alama 6)
 - (d) Eleza umuhimu wa anayerejelewa katika tamko hili. (alama 6)

SEHEMU D: USHAIRI Jibu swali la 6 au la 7

6. Soma shairi hili kisha ujibu maswali

Wana-haramu
Hebu nikuulize Mama Afrika
Kwa nini.....
Mimba change ukajichukulia
Ya haramu sana ilotepetea
Ukaza wana walojahilia
Wasiojijua, wala yao njia?
Kuzururua ukamalizikia
Bila muruwa, heba kukupotea
Ukawa ganda la kupita njia
Usiye maoni ya kuonelea

Kwa nini.....
Ukaza kizazi kilo kiwete
Kilichopagawa kwa kini kite
Hata utu wake ukakipotea?

Ah moyo waumia!
Hupigwa na mshangao
Niwafikiriapo

Wale barobaro wanao
Wasaliti wanati walo na vyeo
Walomdhidi mama mzazi wao
Kwa muradi wao

Lakini sijali
Sijali kwani najua
Siku moja itawadia
Wana-haramu watajihalalia
Kila cha haramu kukuondolea
Na kukutakasa

Mama wasikia?
Hiyo siku itakapofika
Kila la dhuluma litajikatika
Na kila mahali utadhihirika
Mwisho wa salata na uharamia.
Mama wasikia?

Maswali

- (a) Shairi hili ni la aina gani? Toa sababu. (alama 2)
- (b) Andika maudhui manne katika shairi hili. (alama 4)
- (c) Andika ubeti wa nne kwa lugha natharia. (alama 4)
- (d) Eleza tamathali 3 za lugha na utoe mifano kutoka kwenye shairi. (alama 6)
- (e) Eleza maana ya fungu hili la maneno
“ukazaa kizazi kilo kiwete” (alama 2)
- (f) Eleza maana ya neno hili:
Jahili(alama 2)

7. KUJITEGEMEA

1. Nchi ni ile ambayo, imekita ardhini
Siyo ile iombayo, ghaibu na majirani
Taratibu siyo hiyo, wananchi twambizaneni
Daima hukaa chini, maganja ya mpewaji
2. Chumo lote na mitaji, leo limo maganjani
Bepari na wanyonyaji, wasalie maguguni
Shime utekelezaji, vingine havifanani
Daima hukaa chini, maganja ya mpewaji
3. Twaishije tujihoji, wanachi humu nchini
Kila tunachohitaji, kupatakwe ugenini
Hiyo ni tete haviji, tongo tupangusaneni
Daima hukaa chini, maganja ya mpewaji
4. Kuomba wataalamu, ni mwendo haulingani
Tupate wa humu humu, wajuzi wa kila fani
Mbele washike hatamu, kwa mapimo na makini
Daima hukaa chini, maganja ya mpewaji
5. Tuufuate wongozi, pamwe na nyingi imani
Tushiriki kila kazi, na mambo yalomkini
Mikopo ina kinyezi, si kitu cha tumaini
Daima hukaa chini, maganja ya mpewaji
6. Yote hatuyatimizi, alotimiza ni nani
Lakini tuwe maizi, tusizurure mijini
Tukamshabihi kozi, kipanga au kunguni
Daima hukaa chini, maganja ya mpewaji

7. Shujaa itakiwavyo, aonekane vitani
Na sisi vita tunavyo, roho kwa roho ugani
“kutegemea” vilivyo, kondo tujiamueni
Daima hukaa chini, maganja ya mpewaji

Maswali

- (a) Mtunzi wa shairi hili ana dhamira gani? (alama 2)
(b) Shairi hili ni la aina gani? Toa sababu zako. (alama 2)
(c) Eleza mambo matatu ambayo mshairi anashauri nchi ifanye ili kujitegemea. (alama 3)
(d) Taja aina moja ya idhini ya kishairi iliyojitokeza kwa wingi zaidi katika shairi na utoe mifano ya matumizi yake. (alama 7)
(e) Andika ubeti wa kwanza kwa lugha ya nathari. (alama 4)
(f) Eleza maana ya maneno yafuatayo kama yalivyotumiwa katika shairi. (alama 2)
(i) Ghaibu
(ii) Tukamshabihi

SEHEMU E: FASIHI SIMULIZI

8. (a) miviga ni nini? (alama 2)
(b) Eleza sifa zozote **nane** za miviga. (alama 8)
(c) miviga ina hasara katika jamii. Thibitisha kwa kutoa mifano minne. (alama 4)
(e) Miviga haipaswi kuangamizwa katika jamii. Toa sababu sita kutetea hoja hii. (alama 6)